

Leve het populisme!

Over regenten en hun critici

1. Er is een tweedeling in de samenleving tussen populisme en oude politiek

1. Het verhaal van de politieke actualiteit is een vermakelijke soap voor wie zich als een buitenstaander opstelt. Scheldpartijen, dramatische ontknopingen rondom paspoorten en gespreksnotities, verdachtmakingen, emigrerende politici, bedreigde politici, verdeeldheid in de Kamer, opiniemakers die advertenties plaatsen: het kan niet op.

2. Als de dag van de waan van die dag voorbij is, en men probeert de belangrijkste feiten op te sommen, dan blijkt het geheel een relatief onbelangrijke episode uit de 'ongoing' geschiedenis van Nederland te zijn geweest. Het voornaamste doel lijken de verhitte gemoederen zelf te zijn geweest, en het uitvechten van de zoveelste schermutseling tussen de politici die de oude politiek vertegenwoordigen en de politici die populistten worden genoemd.

3. In de naamgeving verraadt zich al de gespletenheid. Beide groepen politici representeren een deel van de stemgerechtigde Nederlanders; ik zal de groep van de stemgerechtigde Nederlanders het volk noemen. Niettemin werpen de populistten zich op als spreekbuis van *het volk*, er gemakshalve aan voorbijgaand dat de vertegenwoordigers van wat zij de oude politiek noemen evengoed vertegenwoordigers van *het volk* zijn.

4. Beide groepen representeren dus slechts een deel van het volk. Beide groepen vinden dat de ander er slechte, afkeurenswaardige meningen op nahoudt. Het verschil zit hem in de relatie tot het volk.

5. De oude politiek verheerlijkt het volk niet, praat niet over het volk, maar functioneert bekwaam in het milieu van bestuurders, politici en invloedrijke mensen uit het bedrijfsleven: het gaat over economie, over Europa, over abstracta en daarbij sneeuwen de concrete noden en

meningen van de werkende arbeider of middenklasser onder. De populisten verheerlijken het volk, maar luisteren, uiteraard uit eigenbelang, alleen naar de ontevredenen onder hen. De populisten verwerven zo echter het imago dat ze het volk weer een stem geven, een volk dat doodgezwegen was door een machtige kaste van regenten en opiniemakers, waar het in werkelijkheid slechts ging om een ontevreden deel van het volk.

6. De oude politiek helpt de populistten zelfs met het creëren van dat imago, door hun het *verwijt* naar het hoofd te slingeren al te veel naar hun achterban te luisteren, in het bijzonder als die achterban er meningen op nahoudt die door de oude politiek als immoreel worden beschouwd.

7. Pijnlijk aan dat oordeel is niet eens de correctheid dan wel incorrectheid ervan, als wel het feit dat de oude politiek er simpelweg aan voorbijgaat dat ze belanghebbende is bij een negatief oordeel over de nieuwe concurrent, de populistten. De oude politiek ziet niet dat de eigen geloofwaardigheid in het geding is als ze hard van leer trekt tegen de populistten. Een groot deel van de burgers prikt echter door de kritiek heen wanneer die een uitgesproken partijdige inslag heeft.

8. De populistten vormen een nieuwe oppositie, naast de ‘oude’ oppositie van regeringspartijen die af en toe buiten de regering vallen, maar wier inschatting van de werkelijkheid en de problemen niet wezenlijk verschilt van die van de regeringspartijen.

9. De populistten voorzien niet alleen in de behoefte van de ontevredenen voor zover die materieel gericht is, maar ook voor zover die geestelijk gericht is: de ontevredenen hebben behoefte aan een ander politiek discours dan dat wat wordt geboden door de oude oppositiepartijen.

10. Er zijn verscheidene woorden voor de elkaar overlappende begrippen. Niettemin lijkt men het erover eens dat er een tegenstelling bestaat tussen oude en nieuwe politiek, tussen regenten en populistten, en die tegenstelling valt vaak, maar niet altijd, samen met de tegenstelling tussen links en rechts.

11. Een en ander laat onverlet dat er een tegenstelling in de samenleving is tussen deze beide groepen: enerzijds zij die overwegend tevreden zijn, weinig behoefte aan verandering hebben en de oude politiek steunen; en anderzijds zij die overwegend ontevreden zijn, de bestaande ‘oude’

politieke partijen afwijzen en hun heil zoeken bij hun concurrenten, de populisten.

2. Populisme als scheldwoord

1. Woorden als populist en populisme hebben twee gezichten, net als het standbeeld van Caspar de Robles bij Harlingen. Het ene gezicht kijkt uit over land, het andere over zee.

2. Aan de ene kant gebruiken mensen het woord populist beschrijvend, zonder morele bijbedoeling, om iemands politieke signatuur te karakteriseren. Het kan dan zowel slaan op iemands politieke ideeën als op de manier waarop die ideeën worden verkondigd. Aan de andere kant wordt het woord populist ook gebruikt als 'beschaafd' scheldwoord. In dat geval houdt de aanduiding populist een morele veroordeling door de spreker in. Wanneer een spreker iemand een populist noemt, kun je je altijd afvragen:

- Bedoelt de spreker dit zuiver beschrijvend, zonder de aangeduide persoon moreel te veroordelen?
- Bedoelt de spreker dit vooral als een morele veroordeling en bekommert hij zich weinig over de vraag of dit inhoudelijk wel terecht is?

Veel woorden vertonen deze dubbelheid. In zijn morele betekenis kun je dergelijke woorden vervangen door het meer algemene woord van morele veroordeling: het woord slecht.

3. Het woord fascist is een mooi voorbeeld. Inhoudelijk is dat iemand die met geweld de democratie wil vervangen door een dictatuur. Maar het woord werd zo vaak als morele veroordeling gebruikt, terwijl het inhoudelijk niet van toepassing was, dat de inhoudelijke betekenis op de achtergrond raakte. Daardoor is het nu vooral een politiek scheldwoord geworden, een woord van morele veroordeling.

4. Een ander voorbeeld laat zien wie de naamgevers zijn, de uitvinders en gebruikers van een term. Oorspronkelijk werd het woord extreem vooral in combinatie met rechts gebruikt: extreem rechts. Het logisch tegengestelde is: extreem links. Vóór de opkomst van populistische politici als Fortuyn was de uitdrukking extreem links echter nagenoeg onbekend. De uitdrukking extreem rechts werd daarentegen soms te pas maar meestal te onpas, dat wil zeggen als scheldwoord, gebruikt.

5. Uit de toenmalige afwezigheid van de uitdrukking extreem links kun je concluderen dat men dacht dat er geen extreem links was. Daarentegen kon rechts altijd als extreem rechts worden aangeduid. De boodschap van dit wereldbeeld is: slecht links bestaat niet, slecht rechts bestaat wel.

6. De uitdrukking extreem links was dan ook nooit te beluisteren op de televisie, noch bij de publieke omroep noch bij de commerciëlen. Hetzelfde geldt voor de tijdschriften en kranten. De media, komaan: de journalisten, droegen aldus actief bij aan het uitdragen van dit wereldbeeld.

7. Een dergelijk wereldbeeld wijst op de absolute suprematie van links, waar het gaat om het intellectuele politieke debat, of dat nu door intellectuelen dan wel door journalisten of putjesgravers werd gevoerd. Zelfs rechts ging daarin mee, zo groot was de macht van links tussen pakweg 1970 en 1990, waar het om politieke meningsvorming ging.

8. Een analyse van de woorden uit het politieke discours leert ons wie de macht in het intellectuele debat in handen had en wie niet. De suprematie van links gedachtegoed bleek uit de alomtegenwoordigheid van de uitdrukking extreem rechts en de afwezigheid van de uitdrukking extreem links.

3. De reactie - *regent* en *oude politiek* als scheldwoord

1. Met de opkomst van rechts en van het populisme werd de suprematie van links in het politieke discours doorbroken. Het was de populist Pim Fortuyn die morele veroordelingen voor links bedacht. Hij kwam bijvoorbeeld met de uitdrukking 'de linkse kerk'. Daarmee wilde hij het dogmatische karakter van linkse mensen aan de kaak stellen.

2. Merk op dat kerk alleen als scheldwoord gebruikt kan worden in een seculiere samenleving. Aangezien het percentage christelijke stemmers nog steeds hoog is in Nederland en in Europa, sloeg het scheldwoord alleen aan bij mensen die zowel rechts als niet-christelijk waren. Google levert dan ook slechts een kleine 30.000 treffers op.

3. Niettemin was dit het begin van de ideologische opkomst van rechts en van het populisme. Deze opkomst van ideologisch rechts uit zich niet

alleen in de opkomst van corresponderende politieke partijen, maar ook in een nieuwe wereld van populistische / rechtse denkers, columnisten, websites en cartoonisten. Er ontstaat een rechts politiek discours, dat uiteraard even ideologisch bevlogen (en bevooroordeeld) is als het linkse discours van dertig jaar geleden.

4. Het ideologische elan van de populisten uit zich in een hele reeks van termen van morele veroordeling en scheldwoorden waarmee de traditionele politiek wordt aangevallen.

5. De meest karakteristieke term van veroordeling is regent, en natuurlijk het bijvoeglijk naamwoord regentesk. Nu zijn regenten inhoudelijk bekeken gewoon bestuurders. Regent kan alleen een scheldwoord zijn in de mond van degenen die geen bestuurlijke macht hebben, en dat zijn inderdaad de populisten. Dat maakt de populisten effectief tot de nieuwe rebellen, de nieuwe revolutionairen, die tegen de zittende macht in het geweer komen.

6. Uit andere termen van morele veroordeling spreekt ook dat de populisten de aanval op de zittende ideologische en beleidsmatige machthebbers hebben ingezet. Hun visie, hun manier van politiek bedrijven wordt geringschattend (moreel oordeel!) aangeduid als Oude Politiek.

7. De creativiteit ter rechterzijde blijkt ook uit levendige satire (geenstijl.nl).

Satire is immers het wapen van de machtelozen die de toegang tot de respectabele media is ontzegd. De pijlen van de populisten richten zich op de partij die de meeste ideologische macht in de media en veel daadwerkelijke macht in het beleid heeft gehad: de PvdA.

8. In de tijd van de opkomst van links (1970-1980) was er ook linkse satire, om tegen de heersende christelijke machthebbers aan te trappen. Maar nu is er geen linkse satire meer. Daar is geen behoefte meer aan, aangezien links op ideologisch vlak de macht in handen kreeg.

9. Een lakmoestest. Ideologische machthebbers reageren altijd op satire door schande te roepen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat linkse opiniemakers regelmatig schande roepen over de wilde capriolen van geenstijl.nl.

10. De ideologische opkomst van rechts moet onderscheiden worden van de sluipende en onbewuste verrechtsing (de overwinning van het kapitalisme) in het algemeen, zoals die zich in het beleid van de staat en binnen alle regeringspartijen voltrekt. Deze twee verrechtsingen – ideologisch en sociaal-economisch – hangen echter wel samen in de zin dat het eerste een gevolg van het laatste is.

4. Sociaal-economische verrechtsing en ideologische verrechtsing

1. De opkomst van het populisme kan gezien worden als de bewustwording van ideologisch rechts. Die ideologische bewustwording vaart in het kielzog van de economische verrechtsing die zich sinds dertig jaar in alle landen van Europa en binnen bijna alle politieke partijen heeft voltrokken.

2. De economische verrechtsing van de samenleving hangt ten nauwste samen met de val van de Muur. Zolang er nog de dreiging van het extreem-linkse Oostblok bestond, waren politieke partijen gedwongen in eigen land de arbeiders tevreden te houden met een minimum aan economische welvaart. Zonder die dreiging is de rem op de ongebreidelde groei en suprematie van het kapitalisme verdwenen. De val van de Muur is een gebeuren dat de algehele overwinning van het kapitalisme in Europa symboliseert.

3. De economische verrechtsing van de samenleving blijkt uit het harde feit dat de inkomensverschillen zijn toegenomen.

4. Dit betekent dat de middenklasse wordt uitgehold: een klein deel van hen springt in de rijke hoge klasse, het grootste deel van hen boet langzamerhand aan welvaart in en wordt richting onderklasse geduwd.

5. De economische verrechtsing blijkt verder uit het feit dat er ook in rijke landen als Nederland een onderklasse van paupers is ontstaan. Daarom zijn onder het laatste kabinet-Kok de eerste voedselbanken opgericht, zodat dergelijke paupers minimaal nog te eten hebben. Een dergelijke ontwikkeling zou in de jaren zeventig ondenkbaar zijn geweest. En ook in de jaren vijftig en zestig waren er geen voedselbanken.

6. Deze ontwikkeling is een gevolg van het beleid dat de afgelopen dertig

jaar is gevoerd door de partijen die in wisselende samenstelling aan de regering hebben deelgenomen, en die door de populisten worden aangeduid als de regenten of de Oude Politiek.

7. Het probleem voor de regeringspartijen is dat een dergelijke economische verrechtsing strijdig is met hun linkse dan wel christelijke ideologie. Ze stellen zich daarmee open voor het verwijt van laksheid en hypocrisie dat de populisten hen voor de voeten werpen.

8. De economische verrechtsing is verder bevorderd door de concurrentievervalsing die het gevolg is van de open grenzen. Normaal gaan de lonen omhoog als personeel schaars is. Door de open grenzen van Europa kunnen de lonen gewoon laag blijven als personeel schaars is. Geld vloeit via goedkoop buitenlands personeel weg naar het buitenland. En de lonen van binnenlands personeel gaan omlaag, hun verworven rechten staan onder druk. Hiervan profiteert alleen de bovenklasse.

9. De economische verrechtsing leidt tot een verandering in de verdeling van de rijkdommen zodanig dat meer rijkdom in de handen van minder mensen is geconcentreerd en zodanig dat steeds meer mensen amper genoeg welvaart kennen om nog een menswaardig bestaan op te bouwen.

10. Tenslotte zijn middenklasse en arbeidersklasse er ook nog op achteruitgegaan in de zin dat nu vaak beide partners moeten werken om dezelfde welvaart te behouden die vroeger door een van de partners bereikt kon worden.

11. De ideologische verrechtsing die nu plaatsvindt is daarmee een rechtstreeks gevolg van de economische verrechtsing die jarenlang beleid is geweest van linkse, christelijke en uiteraard ook rechtse partijen.

5. Populisme als ideologische herbeworteling en bezinning

1. We hebben de bestaande politieke situatie gekarakteriseerd als ideologisch links terwijl er een rechtse economische politiek werd gevoerd. De meeste politici uit de regeringspartijen zijn zich van deze dubbelheid niet bewust. Hun critici wel, en hebben de satirische frase 'links lullen, rechts zakken vullen' bedacht om bepaalde aspecten van dubbelheid als hypocrisie aan de kaak te stellen.

2. Populistische politici schamen zich niet erop te wijzen dat salarissen van ministers met 30% omhoog gaan terwijl diezelfde ministers van de onderlaag en de middenklasse eisen dat ze genoeg nemen met 'het zuur', een gelijkblijvend of licht achteruitgaand inkomen wanneer men de inflatie in acht neemt.

3. Niet alleen bij populistische politici maar ook bij grote delen van het volk (hun electoraat) is het inzicht ontstaan dat de partijen waarop ze altijd hebben gestemd een beleid hebben gevoerd dat in tegenspraak is met hun wortels, hun ideologische uitgangspunten, die aldus tot een coulis, tot het praatje van een spindokter zijn geworden.

4. De opkomst van de populistische partijen werd zichtbaar toen in de jaren negentig en daarna partijen opkwamen die de regeringspartijen beconcurrerden op basis van hun eigen uitgangspunten. We zullen deze partijen verderop een voor een bespreken.

5. Niet alleen economisch maar ook op het gebied van de sociale politiek hebben de linkse en christelijke regeringspartijen een rechts beleid uitgevoerd.

6. Uitkeringen en wachtgeld zijn in de afgelopen dertig jaar aan de onderkant van de maatschappij steeds kariger geworden. De discussie over het ontslagrecht is het laatste stadium in de afbraak van de rechten van de werknemer. Eenmaal ontslagen krijgt een werknemer nog slechts een korte tijd een uitkering. Het begrip 'passend werk' is uit de discussie verdwenen.

7. Aan de bovenkant daarentegen zijn de salarissen van managers bijvoorbeeld in de zorgsector enorm opgekrikt door privatisering. De zogenaamde handen aan het bed zijn aan regels gebonden om slechts zoveel minuten per bed te besteden: een aantal minuten dat de afgelopen twintig jaar steeds minder is geworden. Verplegers en verpleegsters rennen van bed tot bed om die limiet te halen. De bestuurders van de zorg, bijvoorbeeld interim-managers, ontvangen bedragen per maand die ver boven het salaris van de minister-president uitgaan. Voor een zo'n interim-manager kan men ook tien verplegers aanstellen.

8. Toch is de tijdgeest, en de politieke voorkeur van de opiniemakers, zodanig dat zelfs de media amper tijd aan dergelijke feiten besteden. Er hangt een aura van populisme om het vermelden van dergelijke toestanden heen, dat ieder weldenkend mens wil vermijden. Ondertussen betekent dat

wel dat politiek en media de ogen sluiten voor een aspect van de werkelijkheid dat direct aan menselijkheid, rechtvaardigheid en beschaving raakt: de zorg voor ouderen.

9. Aangezien maatschappelijke problemen functioneren als wapens in de handen van de populistische oppositie kiezen regenten en media voor een spindokter-strategie. Men reageert niet inhoudelijk, spreekt geen moreel oordeel uit, negeert de problemen, want het zou de populistische oppositie in de kaart spelen om de ernst van deze problemen serieus te nemen - denkt men, hoewel dat betwijfeld mag worden.

10. De opkomst van de populisten hangt aan de ene kant samen met het feit dat de regeringspartijen van hun ideologische wortels zijn losgezongen en meegewerkt hebben aan de sociale en economische verrechtsing.

11. In de praktijk, die de burger met calculerende blik in het oog houdt, zijn de midden- en onderklasse er in welvaart op achteruitgegaan, terwijl de bovenlaag erop vooruit is gegaan. Aan de andere kant zijn er nieuwe maatschappelijke problemen ontstaan (armoede / voedselbanken, schuldenproblematiek, allerlei verslavingen, inburgeringsproblemen en etnische spanningen) waar de regeringspartijen al jaren geen antwoord op hebben dat in oplossingen resulteert.

12. De tegenstrijdigheid tussen ideologische wortels en daadwerkelijk beleid bestaat al sinds de mid jaren tachtig, maar het duurt natuurlijk enige tijd voordat dit zichtbaar wordt, voordat het volk het door krijgt. Het gevolg van dit inzicht in de tegenspraak tussen schijn en werkelijkheid, tussen ideologie en beleid, is de opkomst van een serie nieuwe partijen, die allemaal door de heersende machten, politiek en media, het etiket populisten krijgen opgeplakt.

13. Dat de critici met een naam worden aangeduid, populisten, die denigrerend bedoeld is, duidt erop dat het politieke discours zodanig versmald is dat de regeringspartijen geen fundamentele kritiek meer tolereren, evenmin als hun handlangers in de geschreven en gesproken media. Wie genegeerd wordt, gaat harder schreeuwen of zwijgt teleurgesteld. Er treedt dus een verharding van het debat op. De critici nemen hun toevlucht tot satire om gehoord te worden.

14. Haast elke regeringspartij heeft een populistische concurrent naast zich gekregen, die dezelfde ideologische wortels heeft, maar die deze in de

praktijk anders vertaalt. Hoe reageren de regeringspartijen op hun populistische concurrenten?

De politieke partijen

6. De PvdA

1. Deze socialistische partij heeft al sinds de jaren 70 van de vorige eeuw een andere politieke partij naast zich, de Socialistische Partij (SP). De SP leidde qua kiezersaantallen een bestaan in de marge tot in het midden van de jaren 90. Toen begon de aanhang van de SP bij elke Tweede Kamerverkiezing te verdubbelen, tot meer dan 20 zetels in 2006, slechts iets kleiner dan de PvdA. In sommige peilingen uit 2007 is de SP zelfs groter dan de PvdA.
2. De groei van de SP heeft echter niet geleid tot diepgaande bezinning bij de PvdA. Men mag toch veronderstellen dat een socialistische partij zich zorgen zou maken indien een andere socialistische partij in een bestek van een dikke tien jaar met een bijna even groot aantal kiezers langsij komt.
3. In verkiezingsretoriek worden concurrenten altijd afgekraakt. De SP wordt door de PvdA weggezet als een anti-partij die niet wil of kan besturen, niet met plannen kan komen, er gevoeglijk aan voorbijgaand dat de SP in een aantal gemeenteraden meebestuurt en uitgebreide toekomstplannen op papier heeft gesteld. Nee, de verkiezingsretoriek is de PvdA niet te kwalijk te nemen, maar wel dat PvdA-bestuurders blijkbaar geneigd zijn in de waarheid van diezelfde retoriek te geloven.
4. Politici en spindokters moeten altijd leugen en waarheid van elkaar kunnen onderscheiden. Het is voor het geweten en voor de natuurlijke aandrang tot geestelijke luiheid het gemakkelijkst om te gaan geloven dat de leugen die je vertelt de waarheid is. Politici liegen en moeten liegen. Het is echter een doodzonde voor politici en spindokters om te gaan geloven in hun eigen verbale manipulaties waartoe de politiek hen noopt . Het leidt tot verlies van contact met de werkelijkheid.
5. Daarmee is dan ook de eerste reden voor de teloorgang van de PvdA aan het licht gekomen: de partij is niet in staat de werkelijkheid van het eigen functioneren onder ogen te zien. Het is een partij van dogma en geloof geworden. Anders gezegd, men is niet meer in staat door de ogen

van critici en andere 'vijanden' naar zichzelf te kijken. Critici worden eenvoudig weggezet als 'populisten'. En dus is men ook niet in staat om eventuele misslagen en wantoestanden te verhelpen.

6. De tweede reden voor de teloorgang van de PvdA is nauw verbonden met de opkomst van de SP. Wie voor socialistische partij wil doorgaan, zal de problemen en noden van arbeiders en middenklasse moeten begrijpen en ze ook daadwerkelijk willen verhelpen.

7. De PvdA profileert zich daarentegen, bedoeld of onbedoeld, als een partij van bestuurders die hoge posities bij multinationals en overheidsorganisaties innamen of innemen en die weinig willen begrijpen van het gemekker van de bevolking over prijsverhogingen van voedsel en benzine, noch van het eerdere gemekker over prijsstijgingen als gevolg van de komst van de euro, om over immigratie en globalisatie maar te zwijgen. Dit onbegrip bij de bonzen van de partij voor hun aanhang bracht een satiricus tot dit historische citaat, 'mijn vrouw kookt van vissenkoppen nog een heerlijke vissoep'.

8. De partij heeft haar eerdere idealen laten varen. Daardoor is de band met de voornaamste doelgroep op losse schroeven komen te staan, wiens eigenbelang immers rechtstreeks gediend is met het nastreven van de oude sociale en socialistische idealen. De SP omarmt nog steeds die oude idealen, en behartigt daarmee nog steeds het eigenbelang van de belangrijkste doelgroep van een socialistische partij.

9. Een derde reden voor het electorale falen van de PvdA: de PvdA heeft de SP consequent gemarginaliseerd en genegeerd. Die strategie mag men immoreel noemen, het gaat immers om een geestverwante partij; veel belangrijker is dat die strategie juist contraproductief is geweest en aan het succes van deze SP heeft bijgedragen. Juist de naïeve doortraptheid van die strategie heeft veel PvdA-kiezers aan het twijfelen gebracht.

10. Nu zit er altijd een vertragingseffect in het doordringen van het inzicht in dergelijke ontwikkelingen. Het partij kader van de PvdA had zijn oude idealen al in de jaren 80 verloren. Maar de meeste kiezers uit de vorige eeuw waren erg trouw en *geloofden* in hun partij. Daardoor duurde het een kleine 10 jaar voor het besef tot de PvdA-kiezer doordrong dat hun partij hun partij niet meer was.

11. De PvdA is waarschijnlijk de machtigste bestuurderspartij van

Nederland. Hun sympathisanten domineerden, althans tussen 1970 en 2000, in de media, bij culturele instellingen, in het welzijnswerk en in het onderwijs. Ik noem dat de maatschappelijke macht van de partij.

12. Nu de electorale macht van de PvdA taant, zal ook haar maatschappelijke macht tanen. Maar ook daar treedt een vertragingseffect op, want een PvdA-kiezer gaat gemakkelijker overstag dan iemand die zich sterker met de partij identificeert en de ideologie ervan uitdraagt of zelfs zijn baan en status met die ideologie identificeert. Maar ook zij gaan uiteindelijk met pensioen en hun invloedrijke banen zullen door mensen met een andere politieke signatuur worden ingenomen. Zo is de vakbond al voor een groot deel door de SP overgenomen.

13. De grootte van de naaste concurrent is een indicatie voor het electorale falen van een politieke partij. Wie trekt de meeste kiezers aan? Volgens deze maat geeft de grootte van de SP aan dat de PvdA veel sterker gefaald heeft dan het CDA, dat slechts een veel kleinere CU naast zich moet dulden. Bedenken we verder dat de media het meest op de hand van de PvdA waren, dan is het electorale falen van de partij nog opmerkelijker.

14. Het oude gezegde 'macht corrumpeert' slaat niet alleen op het feit dat de machtigen der aarde een zwakheid voor, om niet te zeggen verslaving aan, geld en andere materiële goederen ontwikkelen. Het slaat ook op het feit dat men het contact met de werkelijkheid kwijtraakt en daarmee de eigen machtspositie in gevaar brengt. Uiteindelijk wordt wie macht heeft dom, en zijn plaats wordt door slimmere tegenstanders ('rebellens') ingenomen.

7. Het CDA

1. Het CDA heeft de concurrent CU naast zich gekregen. Maar het CDA heeft een volslagen andere strategie ten opzichte van de CU gevolgd dan de PvdA ten opzichte van de SP.

2. Het CDA heeft nooit geprobeerd de CU te marginaliseren, te negeren, of in een kwaad daglicht te stellen. Deze houding is niet alleen fair te noemen, maar - en dat is belangrijker - uit strategisch perspectief ook het meest effectief gebleken.

3. CDA-kiezers zijn dan ook niet massaal overgestapt van CDA naar CU, zoals dat wel gebeurde van PvdA naar SP. Het CDA besefte zeer goed hoe vijandelijkheid naar de CU toe door de eigen achterban geïnterpreteerd zou worden, dit in tegenstelling tot de PvdA: namelijk als verraad van de eigen ideologische wortels.

4. Het succes van het CDA is dus ten eerste te danken aan het vermijden van een fout die de PvdA wèl heeft gemaakt. Ook op ander terrein heeft het CDA een fout vermeden die andere partijen, waaronder de PvdA, wel hebben gemaakt.

5. In het begin van deze eeuw kwamen tussen 2000 en 2010 de rechts-populistische partijen op. De eerste was de LPF in 2002. Het CDA heeft toen niet de fout gemaakt de LPF (hard) te gaan bestrijden. Onder brede lagen van de bevolking, zowel LPF-stemmers als niet-LPF-stemmers, leefde het besef dat de problemen waar de LPF op wees, belangrijk waren, en dat ze tot dan toe ten onrechte door de heersende politici en media waren genegeerd.

6. Politici die tegen de LPF ageerden, kregen als vanzelf het imago hun ogen voor de werkelijkheid te willen sluiten, nog los van de woede die mensen voelden omdat de dingen die hen bezighielden door deze politici werden afgedaan als non-issues. Ook vond men het unfair zoals veel politici en media over een nieuwe oppositiepartij heen vielen.

7. Het CDA deed precies datgene wat respect afdwong. Het zweeg. Het viel de LPF niet aan. Daar had het twee redenen voor. De eerste reden is strategisch: het CDA, de geniale spindokter Jack de Vries voorop, realiseerde zich dat in deze situatie zwijgen de strategie zou zijn om de meeste kiezers te behouden dan wel te winnen. Het zwijgen van het CDA werd immers door de kiezers geïnterpreteerd als respect voor hun emoties dan wel als instemming met hun kritiek.

8. De tweede reden is inhoudelijk: het CDA zag in dat er een kern van waarheid zat in de kritiek van de LPF. Bovendien had het CDA zelf een kleine 10 jaar lang niet in de regering gezeten. Kritiek kwam goed uit, vooral indien die door derden werd gegeven. Immers, zelf zou het CDA niet al te harde kritiek kunnen geven, daar ze altijd met PvdA en VVD zou moeten regeren.

9. Het is overigens een gevaarlijke ondemocratische ontwikkeling dat

oppositiepartijen die harde kritiek op de regering leveren na een volgende verkiezing gestraft worden met uitsluiting bij voorbaat van regeringsdeelname. Dat brengt oppositiepartijen tot een moeizame spagaat, waarbij ze proberen de kool en de geit te sparen.

10. Bij de verdiensten van het CDA moet ook nog worden genoemd dat kritiek daar altijd binnenskamers blijft. Daardoor blijft de eenheid binnen de partij bewaard. Kiezers krijgen het aantrekkelijke imago voorgesteld van een harmonieuze partij die haar zaakjes goed op orde heeft.

11. Tenslotte is het ook een verdienste van het CDA dat het niet alleen de CU niet aanvalt, maar zelfs voordeel trekt van het bestaan van deze ideologische bondgenoten, wederom in tegenstelling tot de PvdA in relatie tot de SP. Het CDA gaat dus pro-actief om met het bestaan van de CU, terwijl de PvdA een verkrampde, repressieve strategie voert ten aanzien van de naaste concurrent.

8. VVD

1. De tragiek van de VVD is dat zij regeringspartij was in de tijd dat de LPF de ontevredenheid onder de burgers zichtbaar maakte en een podium verschaftte. En verder dat de partij niet heeft weten te profiteren van de enorme verrechtsing die we op economisch terrein hebben geconstateerd.

2. Indien de grootte van de naaste concurrent een maat is voor het eigen falen, dan moet de VVD gezien de grootte van de LPF bij de verkiezingen van 2002 wel enorm gefaald hebben.

3. Het eerste manco van de VVD is dat ze moeilijk kritiek op allerlei misstanden in de Nederlandse maatschappij kan hebben, aangezien ze er zelf medeverantwoordelijk voor was. Ze zat immers in verschillende regeringen die dergelijke misstanden creëerden, gedoogden of zelfs doodzwegen.

4. Het tweede manco van de VVD is dat ze, net als de regeringen van de afgelopen dertig jaar, geen andere boodschap heeft dan 'de tucht van de markt' en 'leve de handel'. Dat is muziek in de oren van de elite, de kooplieden en de rijken, maar de werknemers zien alleen maar dat ze er in loon op achteruit gaan, en dat ze op de werkvloer steeds meer de duimschroeven krijgen aangedraaid, en dat hun bazen, die vroeger uit hun

eigen midden voortkwamen, overbetaalde cijferneukers zijn met een schrijnend gebrek aan ervaring en affiniteit met het vak. Kortom, het verraad van de bazen, het verraad van de hiërarchie, het verraad van de bureaucraten.

5. En door de vuile handen van de VVD, die zich net als CDA en PvdA heeft uitgeleverd aan de elite, heeft deze partij niet kunnen profiteren van de verrechtsing. Ze heeft er zelfs onder geleden, aangezien ze al enige tijd historische dieptepunten scoort bij verkiezingen en in opiniepeilingen.

6. Kortom, de VVD voert in haar naam, o ironie, het begrip volkspartij, maar de partij heeft net als CDA en PvdA tegen de belangen van het volk (= midden- en onderklasse) gekozen en voor de elite die van de globalisering en van Europa profiteert.

9. SP

1. De SP hinkt op twee gedachten. Enerzijds wil zij als echt ouderwets principiële socialistische partij een volkspartij zijn. In dat opzicht is de SP een populistische partij.

2. De SP heeft echter een grote strategische fout gemaakt door altijd ervan uit te gaan dat er met de PvdA zou moeten worden geregeerd. De SP is altijd lief geweest voor de PvdA, heeft zich uitgeleverd aan een partij die haar eigen principes heeft verloochend en de partij van de elite heeft gekozen, zoals blijkt uit het torpederen van de burgemeestersverkiezingen, uit de afbraak van de sociale zekerheid, uit de keus voor de import van goedkope arbeiders uit andere landen zodat de lonen van werknemers laag zouden blijven.

3. Het wekt dan ook geen verwondering dat de PvdA de SP gemeden heeft zoals een zondaar de stem van zijn geweten. Ver voor de verkiezingen van 2007 had de PvdA al gekozen voor het CDA, alle bijeenkomsten van het CDA voorafgaand aan de verkiezingen bijwonend zodat de kabinetsformatie gladjes zou verlopen.

4. De PvdA had er ook voor kunnen kiezen om Tichelaar naar de bijeenkomsten van de SP te sturen. Maar dat deden ze niet, want de SP was geen optie.

5. De PvdA profiteert nog steeds van het feit dat haar stemmers

hondstrouwe figuren zijn, maar langzamerhand vallen steeds meer ouderwetse socialisten de schellen van de ogen. Ook in de politiek geldt 'liefde maakt blind'.

6. Een ander manco van de SP is dat ze geen andere toekomstvisie heeft dan die van een topzware bureaucratie, zoals in communistische landen. Maar heeft de SP ook een antwoord op de vraag hoe de corruptie van de bureaucratie te bestrijden?

7. Niettemin is de SP een van de weinige partijen die een ethisch ideaal niet slechts met de mond maar ook in de praktijk belijdt. Haar politici schenken een deel van de vergoeding die ze van de staat krijgen aan de partij, want ze willen niet voor overbetaalde profiteurs doorgaan.

8. De ironie wil dat de Nederlandse politiek, en ook de pers, zo corrupt is geworden dat juist die zelfopgelegde financiële beperking hoon, walging en kritiek oproept. Minister Ter Horst (PvdA) heeft zelfs overwogen een vijftal wetten (!) zodanig aan te passen dat het automatisch storten van de vergoeding aan politici in de partijkas strafbaar zou zijn.

9. Wat men ook van de politieke standpunten van deze partij mag denken, ze verdient lof en bewondering voor haar daadwerkelijke financiële zelfbeperking, waar andere politieke partijen zich op individueel niveau en als partij in hoge mate door het bedrijfsleven laten bijbetalen via commissariaten of anderszins, terwijl de gewone man moet sappelen en wordt zoet gehouden met praatjes over 'het zuur en het zoet' en 'doorwerken tot je 70ste'.

10. GL, D66

1. GL is voor een eventueel meeregeren afhankelijk van de gunst van de PvdA en laat zich door die partij ringeloren.

2. D66 is gedecimeerd door het rechtse avontuur van de afgelopen jaren en door het verraad van de PvdA in de Eerste Kamer, toen de burgemeestersverkiezing (normaal in vele landen van Europa) door de coalitiepartner werd afgeschoten.

3. Deze partijen varen momenteel een PvdA-koers en stellen zich aan de kant van de elite op. Tegenargumenten worden afgedaan als populisme, maar dat is voor sommigen allang geen scheldwoord meer.

4. Opvallend is verder dat deze beide partijen meer bezig zijn met 'oppositie' voeren tegen de PVV dan tegen de regering. Dat is raar want de PVV is zelf oppositie. Maar het toont aan hoezeer de partijen die voor de elite zijn één front vormen, of ze nu in de regering zitten of in de oppositie.

11. PVV

1. Wie dacht dat het populistische sprookje met de moord op Fortuyn en de blamage van de LPF zou zijn afgelopen, heeft zich vergist. Wat men ook van de ideeën van de PVV mag vinden, het is een goed georganiseerde fractie.

2. De media zijn de spreekbuis van de elite-partijen. Om zich in de kijker te spelen via het dwangmiddel van kijkcijfers, heeft de PVV er, heel verstandig, voor gekozen om voortdurend met sensationele uitspraken in het nieuws te komen. Op die manier krijgt de PVV de aandacht van de pers, zonder zich door handjeklap met de media te compromitteren.

3. Over handjeklap met de media gesproken: we lachten toen een acteur president van de USA werd. Inmiddels is een columnist minister van onderwijs geworden. Het toont aan hoezeer de media met de elite-partijen, in het bijzonder de PvdA, verweven zijn.

4. De angstige vraag die men zich bij de PVV mag stellen is dezelfde die ook geldt voor de SP en de toekomstige partij van Verdonk. "Zullen zij de kiezers ook verraden en de kant van de elite kiezen?"

5. In elk geval hebben partijen die nog nooit geregeerd hebben één ding voor op de gevestigde orde. Ze bieden 'change we can believe in'. Van PvdA/CDA/VVD weet je dat alles bij het oude blijft, dat de globalisering doorzet, dat de inkomensverschillen groter worden, dat de lonen van midden- en onderklasse omlaag gaan, dat een overbetaalde bureaucratie ervoor zorgt dat de werknemers op de werkvloer in het onderwijs, in de zorg en bij de politie steeds harder moeten werken en steeds minder invloed krijgen op hoe ze hun werk het beste kunnen doen.

12. Suprematie van oude politiek onder bestuurders

1. In de klasse van de bestuurders zijn meer aanhangers van de oude

politiek dan onder het volk.

2. Bij de klasse van bestuurders denken we niet alleen aan het kabinet, maar ook en vooral aan de bestuurders daaromheen die niet gekozen maar doorgaans voor het leven benoemd worden: burgemeesters, hoge ambtenaren, directieleden van semi-overheidsinstellingen. Ik noem dat de zittende macht.

3. Het is haast een natuurwet dat de zittende macht niet de democratische verhoudingen van nu weerspiegelt, maar die van 10, 20 of 30 jaar geleden. Immers, de macht wordt niet in verkiezingstijd verdeeld maar vooral daarna via allemaal traag verlopende processen rond benoemingen. Een burgemeester kan zijn benoeming te danken hebben aan een politieke partij die 20 jaar geleden oppermachtig was. Die partij kan inmiddels zijn weggevaagd, maar de burgemeester die het ideeëngoed van de partij koestert zit er nog. In een stabiele democratie is een machtswisseling in het parlement weliswaar binnen 4 jaar mogelijk, maar daarbuiten duurt het een werkend mensenleven.

4. Een politieke verandering zal dus pas in laatste instantie tot uiting komen in benoeming op belangrijke posten. Het is daarom niet verwonderlijk dat de zittende macht zich altijd keert tegen de nieuwkomers, die immers een bedreiging voor hun ideeëngoed en hun bestuurlijke macht vormen.

5. In de afgelopen tijd hebben bestuurders dan ook veelvuldig, zij het in bedekte termen, gefulmineerd tegen de groeiende invloed van de nieuwkomers in de Nederlandse politiek, de populisten. Dan weer is het iemand van de Hoge Raad of de Raad van State die zijn ongerustheid uitspreekt over het feit dat de actualiteit, geagendeerd door de populisten, een te grote invloed op de discussies in de Tweede Kamer heeft. Dan weer zoekt een gepensioneerd politicus voor de laatste maal de publiciteit met directe kritiek op de populisten dan wel op zijn nieuwe partijgenoten die in zijn ogen falen bij de bestrijding van de populisten. Soms start een functionerend bestuurder zelfs een maatschappelijk-politieke actie die expliciet of impliciet gericht is tegen de groeiende invloed van de populisten, wier daadwerkelijke macht door hen sterk wordt overschat en die zich voorlopig vooral via de media profileren. Maar omdat de oude politici zelf zo sterk op de media gericht zijn, zijn ze onder de indruk van de prominente aanwezigheid van diezelfde populisten in de media, ook al draagt de berichtgeving doorgaans een licht afkeurende ondertoon.

6. Een mooi voorbeeld van zo'n maatschappelijke actie van een bestuurder biedt het optreden van iemand die ten tijde van zijn actie onder andere commissaris van Unilever was en voorzitter van de HBO-raad, namelijk Doekle Terpstra (CDA). Aanvankelijk was zijn actie gericht op de persoon van de populistische politicus Geert Wilders. Bij de oude politiek is het spelen op de persoon namelijk onfatsoenlijk, hoewel niet bij de populisten. Toen hij daarop werd aangesproken, veranderde hij het karakter van zijn actie zodat het niet meer expliciet op de persoon was gericht; het doel was nu het bestrijden van populistisch gedachtegoed door middel van een positieve herwaardering van de multiculturele samenleving. Uit deze blunder blijkt dat Terpstra zijn actie niet grondig had doordacht. Dit blijkt verder uit het volgende. Hoewel hij aanvankelijk beweerde gesteund te worden door prominente bestuurders als Eelco Brinkman (een bestuurder met vele invloedrijke bijbanen, ex-lijsttrekker CDA) en Annemarie Jorritsma (burgemeester Almere, VVD), was dat uiteindelijk toch niet het geval. Dat is niet verwonderlijk. Bestuurders functioneren in een klimaat van voorzichtige mensen die niet van stampeien en publiciteit houden. Een al te expliciete politieke stellingname zou schade kunnen meebrengen aan hun bestuurlijke carrière. Dat zou verklaren waarom de actie van Terpstra door zo weinig bestuurders werd gesteund. Het is ook mogelijk dat de andere bestuurders, hoewel sympathiserend met het doel van de actie, Terpstra de eer ervan niet gunden.

7. Hoewel de macht in het parlement elke vier jaar wisselt, duurt het veel langer voordat de mensen op alle invloedrijke posten vervangen zijn. In die zin weerspiegelt de maatschappij niet de stand van zaken van de laatste opiniepeiling, en zelfs niet de samenstelling van de Kamer van nu, maar de samenstelling van de Kamer van 20 jaar geleden. Dat betekent dat alle belangrijke posten zijn ingenomen door vertegenwoordigers van de oude politiek.

8. Het volk is veranderd en voor een deel populistisch geworden, maar de bestuurders, die altijd belang hebben bij de handhaving van de oude status quo, zijn uiteraard niet meeveranderd. Die tweedeling tussen het populistische deel der natie en de bestuurders heeft wederzijds wantrouwen, cynisme en maatschappelijke onrust tot gevolg, die sinds het begin van het nieuwe millennium steeds beter zichtbaar wordt.

13. Suprematie van oude politiek in de media

1. Wat voor bestuurders geldt, geldt *mutatis mutandi* ook voor opiniemakers: de publieke omroep, de kranten, de weekbladen vertegenwoordigen vooral de oude politiek. In de klasse van opiniemakers zijn meer aanhangers van de oude politiek dan onder het volk. Ook zij hebben macht en invloed verworven in een tijd toen er nog geen populisme was. Het volk, een deel althans, werd populist, maar die verandering had niet plaats onder opiniemakers.

2. Bij de opiniemakers zijn, in vergelijking met de samenstelling van het parlement, de aanhangers van de oude politiek oververtegenwoordigd. Meer specifiek geldt hier dat aanhangers van de PvdA in hoge mate vertegenwoordigd zijn, althans in vergelijking met het percentage zetels dat de PvdA in het parlement bezet (minder dan 20%). Geschat wordt dat zo'n 50-80% van de opiniemakers sympathiseert met de PvdA, afhankelijk van het specifieke medium.

3. Ook als nieuwe mensen worden aangetrokken door opiniemakers geldt het spreekwoord: soort zoekt soort. Er zullen dus bijvoorbeeld columnisten worden aangetrokken die sympathiseren met de oude politiek. Een mooi voorbeeld is het geval van de columnist van het programma Buitenhof. Dat was Ronald Plasterk, een aanhanger van de oude politiek (PvdA). Hij werd daarna minister van Onderwijs: wat al laat zien hoezeer de media met de oude politiek verweven zijn. In die tijd begonnen de populistten een discussie met de portee dat de publieke omroep de oude politiek zou vertegenwoordigen. Hun argument was dat de publieke omroep mede met hun belastinggeld gefinancierd wordt en dus politiek neutraal behoort te zijn. Wellicht mede onder invloed van die discussie besloot de publieke omroep in een zwak moment een rechts columnist aan te trekken, Joshua Livestro. Die werd meteen weer ontslagen, omdat zijn columns kwalitatief onder de maat zouden zijn. Uiteraard laadde de omroep nu de verdenking van politieke censuur op zich. Die verdenking werd gevoed door het aantrekken van drie nieuwe columnisten, alledrie algemeen bekende vertegenwoordigers van de oude politiek, namelijk: Max Pam (NRC, Vrij Nederland, Parool), Martin Brill (Volkskrant) en Jos de Beus (hoogleraar, opsteller van het verkiezingsprogramma van de PvdA). Het ongelukkige experiment met een rechtse columnist en de daardoor geleden imagoschade wijzen op interne spanningen bij de publieke omroep. Een zelfverzekerde publieke omroep had immers of *direct* PvdA-columnisten ter vervanging van Plasterk aangenomen of *consequent* doorgezocht naar een rechtse

columnist die wel zou voldoen aan de door hen gestelde hoge kwaliteitsnormen. Het halfslachtig flirten met een rechts columnist en dan toch niet doorpakken wijst op interne spanningen die samenhangen met zorg over het imago van onpartijdigheid, dat door de kwestie-Livestro een nieuwe deuk heeft opgelopen. Dergelijke kwesties worden door de populisten gebruikt om het vertrouwen in en zelfvertrouwen van de media, die hun niet welgezind zijn, te ondergraven.

4. Een andere halfslachtige maatregel van de omroep betrof de instelling van een ombudsman. Ook deze maatregel was een reactie op de kritiek van de populisten als zou de publieke omroep de oude politiek en met name de PvdA vertegenwoordigen. Ook deze maatregel was halfslachtig want de Ombudsman beperkte zichzelf tot kritiek op het journaal. Wie zou willen klagen over het gebrek aan populistische politici in het programma Pauw & Witteman of het grote aantal PvdA-ers dat daar voorbij komt, kan evengoed zijn kritiek niet kwijt. Ook hier geldt: doe niks of doe het goed. Door niks te doen en niet te reageren op kritiek kun je je tegenstanders doodzwijgen. Door een volledige en effectieve ombudsman in te stellen kun je je tegenstanders het argument ontnemen dat je geen kritiek zou accepteren. Maar een ombudsman alleen voor het journaal is een halfslachtige maatregel waarmee de omroep als het ware toegaf dat de kritiek van partijdigheid mogelijk terecht was, maar daarop slechts met een hol gebaar verkoos te antwoorden. Het effectiefst voor een waarlijk machtig orgaan is het simpelweg niet reageren op kritiek. Dat de media verkozen te reageren wijst op een gebrek aan zelfvertrouwen en mogelijk op innerlijke verdeeldheid.

5. Mediamanipulatie is een ramp als het mislukt. Dat overkwam Ton Heerts (PvdA) die in een een-tweetje met de Volkskrant vlak voor de verkiezingen wou aantonen dat het CDA/VVD-kabinet verantwoordelijk was voor martelingen in Afghanistan. Het bleek een hoax te zijn, een staaltje bedrog, en koren op de molen van de populisten. De actie van Heerts was om meer redenen onverstandig. Ten eerste moet een bestuurder alleen bedrog plegen als hij absoluut zeker is dat het niet uitkomt. Ten tweede hing er voor velen om de actie van Heerts een sfeer van landverraad, aangezien Heerts geen journalist is, maar een politicus met een verantwoordelijkheid ten aanzien van het landsbelang. Ten derde was het evident dat Heerts als PvdA-er belang bij de waarheid van het bericht had, waarmee het nieuws bij voorbaat al door een donkere wolk van twijfel werd overtrokken. Ten vierde zit de PvdA nu, na de verkiezingen, in een kabinet dat mede verantwoordelijk is voor de oorlog

in Afghanistan. Niet alleen de PvdA maar ook de Volkskrant leed gevoelige imagoschade door deze halfslachtige poging tot manipulatie. Voor veel populisten was nu zichtbaar geworden wat ze altijd al gedacht hadden: handjeklap tussen de PvdA en de media.

6. Bovenstaande voorbeelden van halfslachtig optreden bevorderen de onvrede van het populistische deel der natie, en bovendien houden ze de discussie over de (on)partijdigheid van de media levend, met als gevolg nog meer imagoschade. In de media hebben de populisten, als nieuwkomers, niet de evenredige invloed die ze in de Tweede Kamer als oppositie wel hebben. Het populistische deel van het volk voelt zich niet of onvoldoende vertegenwoordigd in de media. Dit leidt tot wantrouwen ten opzichte van de media.

14. Genegeerd worden en de aandacht trekken

1. De populisten maken gebruik van twee strategieën om de macht van de oude politiek in de media te omzeilen: sensationisme en internet.

2. De oude media zijn overwegend in handen van de oude politiek, maar dat geldt voor de nieuwe media niet. In zijn algemeenheid geldt: als een bepaald machtsbastion reeds vergeven is, en je kunt het niet veroveren, kun je proberen een nieuw machtsbastion op te bouwen. Dat geldt ook voor wapens. Heeft je tegenstanders alle oude wapens in handen, dan moet je streven naar creatie en bezit van een nieuw wapen. In de mediastrijd is er één nieuw wapen: het internet. En daar maken populisten veelvuldig gebruik van. Op internet zijn vele meestal kleine populistische sites te vinden. De grootste is waarschijnlijk geenstijl.nl, een satirische populistische site die gekoppeld is aan een meer objectieve nieuwssite, namelijk spitsnieuws.nl. Zowel het aantal populistische sites als het aantal bezoekers is groeiende. In de oude media wordt geenstijl afgeschilderd als een oppervlakkig en sensationistische site. Het Nos-journaal heeft een poging gedaan geenstijl af te schilderen als een extreem-rechtse site, maar bood na protesten van de geenstijl-redactie excuses aan. Geenstijl schildert de oude media af als saaie, hypocriete vertegenwoordigers van de oude politiek.

3. Internet is een medium dat concurreert met televisie en krant. Internet kan die concurrentie aan, omdat bijna alles wat in de krant staat en veel wat op televisie is ook op internet te vinden is. Internet heeft daarnaast twee sterke punten die televisie en krant ontberen. Ten eerste kunnen

internetters zelf aan nieuwsgaring doen door middel van speurtochten met google, waarbij de internetter zelf op de stoel van de journalist gaat zitten. Ten tweede kunnen internetters via internet niet alleen passief informatie opnemen maar ook actief reageren op wat ze lezen. De redactie van geenstijl.nl heeft bij herhaling opgemerkt dat krantenlezers en televisiekijkers “niet kunnen terugpraten”. Deze twee punten maken dat internet gemakkelijk de concurrentie met televisie en kranten aankan. Aangezien de jeugd naar verhouding meer van internet gebruikt maakt dan de ouderen, zal internet in de toekomst nog meer aan betekenis winnen. Zoals het spreekwoord zegt, de jeugd heeft de toekomst.

4. Populisten maken gretig gebruik van de mogelijkheid om via internet te netwerken en denkbeelden te verspreiden. Toch benutten ze ook de oude media, en wel door middel van sensationisme. De oude media zijn afhankelijk van kijkcijfers. De zittende politici, die zich door welwillende partijgenoten laten interviewen, hebben een code van ingetogen gedrag in woord en daad, waardoor hun carrière dan wel begunstigd wordt, maar niet de kijkcijfers. Want in politiek en bestuur mogen ingetogenheid en verbalisme dan de norm zijn, het volk zoekt vertier in uitgelaten gedrag en boue oneliners. Pim Fortuyn heeft daar de populisten de weg gewezen die sindsdien Rita Verdonk en Geert Wilders ook zijn gegaan. Door middel van sensationisme vestigen de populisten constant de aandacht van de oude media op zich, met als hoogtepunt het hele publiciteitsgebeuren rondom de film Fitna.

5. De oude media zitten met een duivels dilemma: om partijpolitieke redenen zouden ze de populist liever geheel negeren, maar vanwege de kijkcijfers willen ze graag aandacht aan hen besteden. Misschien spreekt een bepaalde beroepsethiek en een oprecht streven naar onpartijdigheid ergens ook wel een rol. Er wordt dan vaak voor een halfslachtig compromis gekozen: de oude media besteden dan wel tijd aan een populist, maar proberen dan tevens een negatief portret van hem of haar te schilderen. Toch zijn geit en kool daarmee niet gespaard. Want met die strategie laden de media weer de verdenking van partijdigheid op zich. Uit dergelijke mediamanipulaties spreekt ook een onderschatting van en dus minachting voor de televisiekijker dan wel de krantenlezer. De media maakten deze fout bij Fortuyn en het gebeurt nu weer, met name bij Wilders, waardoor ze de populist in de kaart spelen. Ook wordt daardoor het wantrouwen tussen de media en het populistische deel der natie verder aangewakkerd.

15. Strategie zwijgen

1. Bij de verkiezingen van 2002 wonnen de SP en het CDA aan geloofwaardigheid juist doordat ze Fortuyn *niet* bekritiseerden, wat ze er ook van mochten denken. Een groeiend deel van het volk had respect voor die partijen, die zich leken te realiseren dat men ongeloofwaardig is als men concurrenten afkraakt. Men dient niet te doen alsof men boven het eigenbelang verheven is, als men zelf belanghebbende is.
2. De oude politiek probeerde dus de twijfels van het volk te overschreeuwen, en speelde daarmee de populisten in de kaart: “zie je wel, ze luisteren niet naar jullie, ze praten tegen jullie en jullie moeten luisteren”. Met dat argument winnen de populisten keer op keer de slag om de gunst van het volk. Op deze manier verkrijgen de populisten het imago dat ze naar het volk *luisteren*, in tegenstelling tot de oude politiek die het imago heeft dat ze *tégen*, maar niet *mèt* het volk praat.
3. Een en ander houdt in dat de gevestigde partijen in die zin gegijzeld zijn dat ze geen kritiek op de nieuwkomers, de populisten, kunnen leveren. Het is inderdaad het voorrecht van de nieuwkomer dat hij hoop brengt, waar men aangaande de zittende partijen veel meer geloof moet hebben om nog illusies te kunnen koesteren. De PvdA heeft de SP groot gemaakt door haar stelselmatig te negeren en niet met haar te willen regeren.
4. Het Nederlandse volk, ook degenen die op de populisten stemmen, is veel minder dom dan de meeste politici denken. Immers, de LPF behaalde in 2002 een ongekend groot aantal zetels. De LPF kreeg van het deel van het volk dat op hen stemde een kans. Toen de LPF er een potje van had gemaakt, werd de partij echter weggevaagd. De LPF-stemmers waren dus zeer goed in staat om hun oordeel bij te stellen en in te zien dat ze een experiment waren aangegaan dat naderhand mislukt bleek te zijn.
5. Daar spreekt grote wijsheid uit, en wie zegt of onder de aanhangers van de gevestigde partijen eenzelfde wijsheid leeft of dat zij daarentegen in blinde trouw keer na keer op dezelfde partij stemmen? De geschiedenis van de LPF leert de oude politiek ook, als ze wil leren, hoe het populisme het best bestreden kan worden. Laat ze meeregeren!
6. Maar zolang ze geen bestuurlijke macht krijgen, zullen ze groeien in de

gunst van het volk. Want het is gemakkelijker hoopvolle verwachtingen te hebben van nieuwkomers dan van de zittende bestuurders. Van die laatsten is immers reeds bekend hoe ze zullen regeren.

7. Een populist is iemand die naar (delen van!) het volk luistert, ook als het volk dingen zegt die de oude politiek afkeurenswaardig vindt. De populisten laden daarmee de verdenking op zich dat ze *kritiekloos* luisteren naar het volk. Toch is dat zeker niet het geval. Want bij het volk horen ook die mensen die het met de oude politiek eens zijn. En naar hen luisteren de populistten zeker niet.

8. Er is dus een radicale tweedeling in de samenleving tussen twee groepen van het volk, de aanhangers van de populistten en de aanhangers van de oude politiek. De Tweede Kamer weerspiegelt deze tweedeling, maar elders in de samenleving, wanneer we die opvatten als machtsstructuur, is dat zeker niet het geval.

16. Rijkdom

1. Een al te ongelijke verdeling van rijkdom leidt tot een inefficiënt benutten van menselijke capaciteiten en dat leidt op den duur tot maatschappelijke instabiliteit.

2. Kinderen van al te arme mensen kunnen hun capaciteiten namelijk niet binnen de context van een maatschappij op legale wijze ontwikkelen door de oneerlijke concurrentie van kinderen van rijke mensen.

3. Wanneer zeer capabele kinderen van arme mensen op oneerlijke wijze hun talenten niet binnen de context van de maatschappij kunnen ontwikkelen, zullen zij zich gaan organiseren met het doel de maatschappij te veranderen.

4. Indien rijke mensen erin slagen het streven van arme mensen om de maatschappij te veranderen te blokkeren, zullen de arme mensen hun toevlucht tot illegale middelen nemen. Aldus veroorzaakt een al te ongelijke verdeling van rijkdom maatschappelijke instabiliteit.

5. Een al te ongelijke verdeling van rijkdom is - hoewel men voorzichtig met dit argument moet zijn - ook in moreel opzicht verwerpelijk. Iemand die werkt heeft recht op een bepaald bestaansminimum, en het zou

onnodig wreed zijn hem dat te ontzeggen om iemand die zeer rijk is nog rijker te maken.

6. Wie er ook mag besturen, het is de taak van de bestuurders (de machthebbers) om ervoor te zorgen dat een bepaald bestaansminimum gegarandeerd is.

7. Wanneer een bestaansminimum voor iedereen in principe gegarandeerd is, dan is er nog steeds een ander bezwaar tegen dat sommige mensen extreem rijk kunnen worden.

8. Rijke mensen hebben namelijk ook de neiging zich te organiseren en hun macht aan hun sociale klasse te verbinden door zichzelf te organiseren. Ze richten eigen scholen op, waarvan kinderen van ouders met minder geld zijn buitengesloten. Het is echter niet verstandig om de oneindige groei van rijkdom kunstmatig te beteugelen. (In de Romeinse tijd zijn wel eens al te rijke mensen als zijnde staatsgevaarlijk gedood).

9. Men moet rijke mensen een uitlaatklep voor hun rijkdom bieden, zodat ze hun geld niet gebruiken om een exclusieve klasse te gaan vormen. In plaats daarvan moeten ze hun geld aan bijzondere projecten uitgeven waar zowel zijzelf als de anderen voordeel van hebben.

10. In ruil voor het succes van bijzondere projecten van de rijken wordt hun eer bewezen, net zoals een consul zijn geld in een leger stak en ingeval van succes, recht had op een feest en een intocht. Zo ook kunnen rijken hun geld bijvoorbeeld in energieprojecten steken. De normen en waarden van de maatschappij moeten zo in elkaar steken dat een rijke die hieraan niet meedoet als walgelijk, misdadig en verwerpelijk wordt beschouwd.

11. De maatschappij moet haar feesten organiseren rond wedstrijden waarbij men de meest succesvolle projecten van rijken kiest, als op een Olympische Spelen. De winnaars wordt eer bewezen. Het feest wordt dan rondom hen gevierd, zoals er nu bij een overwinning van een elftal wordt gefeest.

17. Wat voor soort mensen moet Nederland regeren?

1. Het eerste dat het kabinet-Balkenende-Bos deed was de salarissen van ministers met 30% verhogen. Vervolgens werd aangekondigd dat er geen

loonsverhogingen mochten komen. Hè? Inderdaad, geen loonsverhogingen *voor het werkvolk*. De leraren en de politieagenten moesten dagenlang staken om een paar lullige procentjes erbij te krijgen.

2. Wat wel steeg waren de salarissen van interimmanagers bij zorginstellingen, van wie sommigen 25.000 euro per maand kregen. Daar kun je wel 5 tot 10 bejaardenverpleegsters van betalen.

3. De vraag die ik wil stellen is: hoe geloofwaardig ben je, als je jezelf snel 30% loonsverhoging toeschuift en vervolgens zegt "U niet", "na het zuur komt het zoet", "loonmatiging is goed voor de economie". Hoe integer ben je dan? Ben je het waard om Nederland te besturen als je hypocriet bent? Ben je het waard om Nederland te besturen als je aan geld verslaafd bent? Ben je het waard om Nederland te besturen als je gekozen hebt voor de elite en tegen de werknemers uit de midden- en onderklasse?

4. Nederland hoort geregeerd te worden door mensen

- die niet aan geld verslaafd zijn;
- die het goede voorbeeld geven door impopulaire maatregelen eerst op zichzelf toe te passen;
- die niet de belangen van de elite boven de belangen van het werkvolk verdedigen.

18. “Goed voor de economie” - voor wie is dat goed?

1. Wanneer iemand een oordeel heeft, is dat gebaseerd op een principe. De regerende politici gaan tegenwoordig uit van het principe dat maatregelen goed voor De Economie moeten zijn. Maar achter abstracte woorden gaan altijd mensen schuil. De vraag is dan: over welke mensen spreken politici als zij het hebben over “Goed voor de economie”?

2. Politici zeggen bijvoorbeeld dat loonmatiging goed is voor de economie. Daarmee bedoelen ze dan loonmatiging *door werknemers*. Ze bedoelen daarmee niet loonmatiging *door rijken*. Ze bedoelen ook niet loonmatiging *door politici*.

3. Nu is loonmatiging slecht voor werknemers. Wat slecht is voor werknemers is dus goed voor de economie. De economie, dat is dus niet de werknemers.

4. Blijft over de anderen: de werkgevers, de rijken, de elite die Nederland regeert. Zij zijn de Economie. Loonmatiging door U is goed voor de rijken want dan verdienen ze meer. Goed voor de werkgevers. Goed voor de hoge ambtenaren en politici.

19. Immigratie en open grenzen als loonmaatregelen.

1. Er is een belangentegenstelling tussen werkvolk en de rijke elite. De rijke elite heeft er belang bij dat de lonen van werknemers zo laag mogelijk zijn. Lonen blijven laag als er veel aanbod van werknemers is. Lonen stijgen als werknemers schaars zijn.

2. Hoe kun je voorkomen dat lonen van werknemers stijgen? Door te zorgen dat er zoveel mogelijk werknemers tot je beschikking staan. Hoe doe je dat?

3. Door werknemers te gaan importeren. Dat heet immigratie. Daardoor kunnen de lonen laag blijven en daar hebben de werkgevers voordeel van. En iedereen die bij de Partij van de werkgevers hoort, bijvoorbeeld hoge ambtenaren, en de politieke partijen die Nederland in de afgelopen dertig jaar geregeerd hebben.

4. Bijkomende 'voordelen' van immigratie zijn:

- immigranten kun je zelfs lagere lonen betalen dan inwoners van je eigen land;
- immigranten zijn minder vaak lid van de overigens grotendeels tandenloze vakbonden;
- immigranten kunnen zich bij arbeidsconflicten minder goed verdedigen vanwege onbekendheid met de Nederlandse taal en maatschappij.

Kortom, de immigratie van buitenlanders heeft allerlei voordelen voor de werkgevers, die uiteindelijk neerkomen op: meer winst. Voor de werknemers heeft immigratie het nadeel dat het leidt tot lagere lonen.

5. Om immigratie gemakkelijk te maken heb je Open Grenzen nodig. Door Open Grenzen wordt immigratie gemakkelijker. Maar ook de import en export van producten wordt gemakkelijker. Je kunt dus niet alleen immigranten importeren, maar je kunt ook werkgelegenheid verplaatsen naar een buitenland waar de lonen van werknemers goedkoper zijn. In beide gevallen is het resultaat: lagere lonen ... voor werknemers. Hogere lonen voor de elite.

6. Vroeger hoefden Nederlandse werknemers alleen met Nederlandse werknemers te concurreren, en Poolse werknemers alleen met Poolse werknemers. Door de Open Grenzen ontstaat een situatie waarin iedereen met iedereen moet concurreren. De laagste lonen winnen die concurrentieslag.

7. De elite houdt zichzelf echter zorgvuldig buiten deze concurrentieslag. Het is niet zo dat Nederlandse directeuren, hoge ambtenaren of politici moeten concurreren met Poolse. Zij verrijken zichzelf met het geld dat met loonmatiging wordt verdiend. De politieke partijen bevorderen deze stand van zaken omdat ze bewust of onbewust gekozen hebben voor de kant van de elite.

8. Ach ja, en een andere manier om arbeid minder schaars te maken is door werknemers langer te laten werken. Voor de Economie. Door mensen langer te laten werken blijven de lonen laag. Maar ook dit geldt niet voor de elite. Zij hebben hun schaapjes op het droge als ze dertig, veertig of vijftig jaar oud zijn.

9. Politici en hun spindokters denken allerlei oplichterij uit om deze ontwikkeling 'goed' te praten. Ik heb een politicus horen zeggen: "ik wil tot mijn 70ste doorwerken, waarom zou een ander dat niet kunnen?" Welnu, tot je 70ste doorwerken is alleen leuk als je leuk werk hebt, en niet als je rotwerk hebt. Bovendien heeft de politicus een keus, en degene die MOET, heeft die keus niet.

10. Wat mij ontstelt is dat een politicus zulke naïeve redenen naar voren kan brengen. Wat een gebrek aan inlevingsvermogen! Wat een gebrek aan kennis van mens en wereld!

11. Een andere oplichterij is dat werknemers langer moeten doorwerken om het Nederlandse zorgstelsel in stand te houden. Maar dat zorgstelsel bestaat al lang niet meer. De uitkeringen voor mensen zonder werk zijn zo kort van duur en zo laag, dat ze nauwelijks meer geld kosten.

12. Wat wel geld kost is alle (hoge) bureaucratie die er omheen is gecreëerd. De interim-managers van zorginstellingen die 20.000 euro per maand toucheren. Wat wel geld kost is bouwfraude bij bedrijven waar politici die Nederland besturen betaald krijgen van diezelfde bedrijven voor zogenaamde commissariaten - ik noem het omkoperij en

belangenverstrengeling.

13. Langer werken is gewoon een ordinaire truc van de leden van de elite om de lonen laag te houden. Niet hun eigen lonen (!), maar de lonen van de middenklasse en de onderklasse.